

**Міністерство культури України
Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка**

НЕМЦОВА Лілія Орестівна

УДК 78.087.68:7.08+7.03:821.161.2

**ХОРОВА ФРАНКІАНА:
СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА ЖАНРОВО-СТИЛЬОВИЙ
ВИМІРИ**

Спеціальність 17.00.03 — музичне мистецтво

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Львів — 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат мистецтвознавства, доцент
Толошнюк Наталія Анатоліївна,
Житомирський державний університет
ім. Івана Франка
доцент кафедри мистецьких дисциплін
і методик навчання
(м. Житомир)

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор,
заслужений діяч мистецтв України
Кияновська Любов Олександрівна,
Львівська національна музична академія
імені М. В. Лисенка,
завідувач кафедри історії музики
(м. Львів)

кандидат мистецтвознавства
Осадця Ольга Павлівна,
Львівська національна наукова бібліотека України
імені Василя Стефаника
в. о. директора Інституту досліджень
бібліотечних мистецьких ресурсів
(м. Львів)

Захист відбудеться «24» лютого 2017 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.869.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства у Малому залі Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка за адресою: вул. О. Нижанківського, 5, м. Львів, 79005.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка за адресою: вул. О. Нижанківського, 5, м. Львів, 79005.

Автореферат розіслано « » січня 2017 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат мистецтвознавства, професор

Н. І. Сиротинська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтеграція літературної та музичної галузей творчості є однією з поширених проблем, досліджуваних музикознавцями, що пояснюється декількома причинами. Передусім, давністю літературно-музичних зв'язків, що виявляється у широкому діапазоні синтетичних жанрів. По-друге, постійним поповненням скарбниці музичних прочитань поезії, прози та драматичних творів. По-третє, можливостями вивчення й порівняння музичних інтерпретацій конкретних літературних першоджерел. По-четверте, залученням міждисциплінарних методологічних ресурсів до досліджень такого роду.

В українському музикознавстві до питань взаємозв'язків музики й поезії першим звернувся С. Людкевич у низці статей, присвячених Т. Шевченкові, на початку ХХ століття та в міжвоєнний час. Подібні розвідки присвячувалися століттю від дня народження М. Шашкевича, столітньому ювілею І. Франка. Франковий ювілей викликав також появу книжки М. Загайкевич «Іван Франко і українська музика», що згодом вийшла у новій редакції як «Музичний світ великого Каменяра». Можна назвати й інші дослідження, більшість з яких були пов'язані з образом Т. Шевченка (Ф. Колесси, З. Лиська, Н. Нижанківського у 20–30-х роках ХХ ст.), а також публікації і збірки статей, такі як «Шевченко і музика» М. Грінченка, збірник статей «Шевченко і музика» (упорядник Л. Архімович та ін.), «Музична інтерпретація поезії Шевченка» Н. Андрос. У 1960-80-х роках були захищені дисертації О. Цалай-Якименко, Л. Яроевич і Т. Філенка на тематику подібного кшталту.

Музичне ж франкознавство як окремий дискурс було започатковане 1936 року статтею Б. Кудрика. Пізніше доповнювалося розвідками В. Витвицького, Ф. Колесси, Я. Ярославенка, згаданими працями С. Людкевича та М. Загайкевич, а також статтями Я. Горака, М. Гордійчука, Г. Карась, П. Козицького, Т. Коноварт, О. Лисенка, Ф. Погребенника, А. Рудницького, А. Терещенко, М. Черепанина, Ю. Ясіновського висвітлювалися у збірці матеріалів Науково-практичної конференції до 150-річчя І. Франка «Франко і музика» (Дрогобич, 2006) та ін. Кількість, як і авторство публікацій, свідчать про об'ємність і багатогранність проблематики, з чого випливає необхідність виокремлення та докладного вивчення її окремих сегментів. Зважаючи на виняткову духовно-суспільну роль хорового мистецтва в історичному бутті та художній практиці українського народу, актуалізується хоровий ракурс музичного франкознавства. Стосовно такого ракурсу можна констатувати відсутність окремого цілісного дослідження, яке би враховувало здобутки минулого та нещодавно створені композиції, прослідкувало би стимули звернень до Франкового слова у різні історичні періоди. Розкриття обраної теми допоможе повніше

осягнути різнобічність інтересів І. Франка, його проникливе розуміння суті українського хорового співу – як науково-теоретичному, так і художньо-творчому аспектах.

Поглиблене осмислення саме хорової франкіани вимагає сьогодні ширшого філософсько-культурологічного контексту. Цьому сприятимуть і досягнення сучасного літературознавства у різних напрямках вивчення спадщини генія. Крім того, черговий ювілей І. Франка (160 років від дня народження та 100 років від дня смерті) спонукає до глибшого усвідомлення значення його творчості в духовному житті української нації. Спроба сполучення філософської, літературознавчої та мистецтвознавчої сфер знань зумовила актуальність теми дисертаційної праці «Хорова франкіана: соціокультурний та жанрово-стильовий виміри».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до планів НДР Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», зокрема комплексної науково-дослідної теми «Проблеми координації українського і світового досвіду інструментально-виконавського мистецтва: специфіка національного» (номер державної реєстрації 0106V0008758). Тема дисертації затверджена (протокол № 2 від 29 вересня 2009 р.) і уточнена (протокол № 9 від 28 вересня 2015 р.) на засіданні вченої ради ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Мета дослідження – обґрунтування феномену української хорової франкіани як музичного явища кінця XIX – початку XXI століть.

Мета дисертації передбачає реалізацію таких завдань:

- дослідження основного масиву музикознавчих, літературознавчих і культурологічних праць, безпосередньо та опосередковано пов'язаних із обраною проблематикою;

- формування теоретико-методологічних засад дослідження на основі вивчення літературознавчих, філософських і мистецтвознавчих джерел;

- виявлення особистісної причетності і відношення І. Франка до українського хорового мистецтва, а також віддзеркалення цих процесів крізь призму художньої та наукової творчості;

- з'ясування властивостей світогляду й поетичної спадщини І. Франка, що екстраполюються на хорову творчість українських композиторів;

- аналіз найбільш показових хорових творів на вірші І. Франка в соціокультурному та історико-політичному контексті XX – початку XXI століття;

- визначення образно-тематичних пріоритетів й жанрово-стильових особливостей хорової франкіани.

Об'єкт дослідження – проєкції поетичної творчості на композиторську спадщину українських митців.

Предмет дослідження – соціокультурний та жанрово-стильовий виміри хорової франкіани в українській музиці.

Аналітичну основу дослідження склали художня, наукова та епістолярна спадщина І. Франка, а також хорові твори українських композиторів на його вірші, які опубліковані, а також знаходяться у рукописах.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють творчість українських композиторів кінця ХІХ – початку ХХІ століть.

Методологічну основу дослідження становлять: метод *спостереження й відбору* – для пошуку свідчень про ставлення І. Франка до хорового мистецтва; *екстраполяційний* – для осмислення світоглядно-філософського змісту поетичної спадщини І. Франка як вербальної основи хорових творів; *історико-ретроспективний* – для вияву інспірацій суспільно-політичних обставин і появи музично-творчої хорової продукції на тексти І. Франка; *системний* – для типологізації наукової та художньої творчості І. Франка, пов'язаними з хоровою галуззю музичної культури, а також для систематизації хорової музики до його поезій; *теоретико-аналітичний* – для характеристики хорових творів на слова І. Франка; *компаративний* – для висвітлення індивідуальних інтерпретацій єдиної літературної першооснови різними композиторами.

Теоретичну базу дослідження склали чотири блоки праць, що репрезентують міждисциплінарний підхід до розкриття теми. Перший блок охопив широкий спектр музикознавчої проблематики, що стосується як загальних питань зв'язків музики зі словом, так і конкретних проявів музично-хорових мистецьких контактів із особистістю і творчістю І. Франка (праці В. Витвицького, Я. Горака, М. Гордійчука, О. Дея, М. Загайкевич, Г. Карась, Л. Кияновської, П. Козицького, Б. Кудрика, С. Людкевича, С. Павлишин, А. Рудницького, А. Терещенко, Я. Якуб'яка, Я. Ярославенка, та ін.). Другий блок досліджень – суто літературознавчий, присвячений вивченню біографії та особливостей поетичної спадщини митця (монографії та статті Р. Горака, Т. Гундорової, І. Денисюка, В. Дорошенка, М. Зерова, В. Корнійчука, Л. Сеника, Б. Тихолоза, П. Филиповича та ін.). Третім є історико-культурологічний блок, до якого увійшли праці українських істориків і культурологів (Я. Грицак, О. Забужко, Л. Кияновська, І. Лисяк-Рудницький, Є. Маланюк, О. Пахльовська, С. Петлюра, М. Семчишин, О. Субтельний), що розглядали світоглядні основи творчості й діяльності І. Франка та його місце в культурно-історичному процесі формування української нації. Крім того, авторка дисертації послуговувалася документально-мемуарною літературою про І. Франка (збірки спогадів різних років видання, статті, документи, матеріали та окремі спогади зі спеціальних праць тощо).

Дисертаційна праця також спирається на філософські твори зарубіжних і українських авторів, що утворили четвертий блок використаної літератури, торкаючись засадничих для дослідження понять і категорій трансцендентності, ціннісних настанов, архетипів, національної ідеї та ін. (М. Вебер, Г. Гаврилук, Г.-Г. Гадамер, В. Горський, С. Кримський, А. Маслоу, М. Попович, М. Шелер, В. Шинкарук, К. Ясперс та ін.).

Наукова новизна отриманих результатів:

- вперше комплексно систематизовано й узагальнено тенденції хорової творчості на поезії І. Франка;

- проаналізовано соціально-культурні обставини динаміки написання хорових творів на тексти І. Франка у зв'язку з ювілейними датами та ключовими подіями в житті українського народу;

- здійснено спробу екстраполяції філософських категорій трансцендентності та аксіологічності на світоглядні настанови І. Франка, що знайшли відображення у його творчості, а відтак у хоровій музиці на його вірші;

- висвітлено жанрово-стильову палітру хорових інтерпретацій поезій І. Франка у творчості українських композиторів кінця XIX – початку XXI століть;

- актуалізовано і здійснено комплексний аналіз ряду маловідомих творів хорової франкіани, включаючи надбання композиторів західної діаспори;

- з'ясовано відношення І. Франка до хорового мистецтва крізь призму його художніх творів (поезії і прози), наукових праць, а також окремих моментів біографії;

- застосовано компаративний метод аналізу хорових творів різних авторів на спільний поетичний текст І. Франка.

Практичне значення дослідження полягає у можливостях застосування його результатів у навчальних курсах хорознавства та історії української музики; у спеціальних дисциплінах, присвячених зв'язкам літератури та музики; в практичній діяльності хормейстера та педагога хорового класу навчальних закладів різних рівнів (хорових факультетів музичних академій, інститутів мистецтв і музичних училищ, музично-педагогічних і музикознавчих факультетів університетів), а також для науково-популярних лекцій і коментарів, концертів на честь Івана Франка.

Особистий внесок здобувача: До наукового обігу вводиться низка рукописних та нещодавно опублікованих взірців української хорової музики на тексти І. Франка; з'ясовано тенденції і жанрово-стильові особливості хорової творчості на вірші І. Франка композиторів України та західної діаспори; висвітлено багатогранність «відносин» поета-мислителя з українським хоровим мистецтвом. Усі наукові положення та висновки належать дисертантці. Наукові публікації за темою дисертації є одноосібними.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення та результати дослідження викладено у доповідях і повідомленнях на Міжнародних науково-практичних конференціях: «Хорове мистецтво України та його подвижники» (Дрогобич, 18–19 листопада 2011 р.), «Соціально-гуманітарні дисципліни у творчому ВНЗ: проблеми міждисциплінарних зв'язків у сучасному науковому дискурсі» (Луганськ, 16–17 лютого 2012 р.), X Культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва «Українська культура: виклики сьогодення» (Київ, 31 травня – 1 червня 2012), «Хорове мистецтво України та його подвижники» (Дрогобич, 18–19 жовтня 2012 р.), XIV Międzynarodowa sesja naukowa Musica Galiciana «Wykonawcy i wykopawstwo muzyczne w Galicji (1772–1939)» (Rzeszów, 6 grudnia 2012), «Хорове мистецтво України та його подвижники» (Дрогобич, 25–26 жовтня 2013 р.), Дев'ята Всеукраїнська науково-практична конференція «Українська культура у розмаїтті виявів» (Рівне, 12–13 листопада 2013 р.), «Мистецька культура: історія, теорія, методологія» (Львів, 28 листопада 2014 р.), Четверта Міжнародна науково-творча конференція «Мистецька освіта в культурному просторі України XXI століття» (Київ–Одеса, 28–30 квітня 2015 р.), «Мистецька культура: історія, теорія, методологія» (Львів, 27 листопада 2015 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення дисертації викладені у 10 одноосібних публікаціях, з яких 4 надруковані у спеціалізованих фахових виданнях, затверджених ДАК МОН України та дві в міжнародних фахових виданнях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи – 279 сторінок, з них основного тексту 182 сторінки. Список використаних джерел містить 273 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та його актуальність, визначаються мета та головні завдання, окреслюються об'єкт, предмет і методи дослідження, розкриваються наукова новизна й практичне значення одержаних результатів, подано відомості щодо апробації основних положень дисертації.

Розділ 1. «Джерелознавчі та теоретико-методологічні засади дослідження» присвячено послідовному висвітленню стану музикознавчого вивчення хорової франкіани та огляду найважливіших філософських, культурологічних і літературознавчих праць про поезію І. Франка.

У підрозділі 1.1. *Стан і перспективи вивчення теми «Іван Франко і українське хорове мистецтво»* систематизовано теоретичні розробки, дотичні до ширшого спектру контактів І. Франка з музичним мистецтвом.

Починаючи від розвідки «Іван Франко у пісні» Б. Кудрика (1936), коротко охарактеризовано праці українських вчених узагальненого плану, а саме, Я. Ярославенка, С. Людкевича, А. Рудницького, М. Загайкевич, М. Гордійчука, Т. Коноварт, Г. Карась, Я. Горака та ін. Вагомим джерелознавчим внеском став нотографічний покажчик музичних творів на тексти І. Франка, упорядкований О. Осадцею до його 150-ліття.

З музикознавчої Франкіани можна вирізнити сегмент, що стосується тематики взаємин Івана Франка з композиторами-сучасниками і має часткову дотичність до зв'язків І. Франка з хоровою музикою (статті В. Витвицького, Р. Сов'яка, Я. Якуб'яка, Я. Горака). Так само у численних статтях, монографіях про творчість окремих композиторів чи музично-історичних працях знаходяться аналізи деяких хорових творів до слів І. Франка. Це, зокрема, праці Л. Архімович і М. Гордійчука, Л. Пархоменко, А. Терещенко, З. Штундер, Л. Кияновської, С. Павлишин, Ю. Булки та ін.

Деякі дослідники, висвітлюючи І. Франка в іпостасі фольклориста, торкаються, серед іншого, його власної музикальності та причетності до гуртового співу, з'ясовують міру музикальності Франкової поезії тощо, а, отже, мають опосередковане відношення до запропонованої теми дослідження. Це питання, що постає на перетині народнопісенної музичної творчості та літератури, цікавило і літературознавців, і музикознавців, і фольклористів (Ф. Колесса, О. Дей, А. Содомора та ін.).

Головними імпульсами до пошкваллення інтересу музикознавців до музичного втілення Франкового слова стали його ювілеї, передусім, 100-річчя та 150-річчя від дня народження. Названі праці, розвідки й статті окреслили такі напрямки досліджень: історико-біографічний, джерелознавчий, інформаційно-хронікальний, жанрово-аналітичний, методико-педагогічний, нотографічний. На проблематиці «Іван Франко і українське хорове мистецтво» фокусуються вектори музикознавства, фольклористики та літературознавства, що розглядали:

- факти особистого відношення І. Франка до хорового співу із залученням біографічних даних і деяких витягів із наукової і критико-публіцистичної спадщини митця й мислителя;
- питання музикальності Франкового вірша, переважно крізь призму народнопісенної поетики й стилістики;
- втілення поезій І. Франка в хоровій творчості українських композиторів у певних історичних відтинках і географічних координатах;
- окремі хорові інтерпретації віршів поета.

Додавши до цієї сукупності векторів філософсько-естетичний, культурологічний та поглиблюючи й водночас конкретизуючи музикознавчий, отримаємо перспективний ракурс дослідження, що дозволить розглянути дещо ширші виміри хорової музики різних жанрів і стилів на тексти

Франка в діяхронічних координатах і в соціокультурному контексті екзистенції української нації кінця XIX – початку XXI століть.

У підрозділі 1.2. *Філософсько-культурологічні та літературознавчі проєкції поетичних студій І. Франка, як вербальної основи хорових творів* акцентується семантична вагомість і філософське наповнення поетичної мови І. Франка на основі досліджень вчених різних поколінь. Усвідомлення поетичної спадщини Франка як художньо-філософського феномену багато в чому випливає з його власних думок і спостережень, викладених у наукових розвідках і дослідженнях про українську літературу, як також і в епістолярії. Зокрема, він цінував роль слова та його носія в суспільному житті й водночас переконував у їхній здатності змінювати це життя. Творчістю І. Франка керував архетип «філософії серця», що перебував у тісному зв'язку з «архетипом Слова». Поезія ототожнювалася ним з релігією як за трансцендентними, так і за виховними й морально-етичними можливостями. Крім того, науковці відзначають «націотворчу місію художнього слова» І. Франка (В. Корнійчук), що спиралося на «етико-антропологічне» розуміння ним національної ідеї (О. Забужко).

Можна сформулювати низку філософсько-культурологічних проєкцій життєтворчості І. Франка, які резонують у його віршах і впливають із апеляції до трансцендентного, що постає однією із вирішальних онтологічних характеристик І. Франка як людини-творця та вихідним екзистенціалом його буття.

Серед ідеальних інтенцій І. Франка:

– головне місце посідає вірність ідеалу національно-політичної самостійності, що доповнювався пошуком ідеального (справедливого) суспільного ладу. І. Франко цінував громаду як питомий і продуктивний для української нації соціальний осередок. Всією своєю творчістю і діяльністю І. Франко коригував ментальність українців (як син коваля, «кував» національну свідомість), консолідував їх;

– ідеал культурного поступу, що втілювався в намаганні вписати українську культуру, а відтак і націю, до загальносвітового контексту та прогресу. Наукова, мистецька та просвітницька праця І. Франка мала далекосяжну мету європеїзації своїх співвітчизників. Водночас І. Франкові притаманні глибока пошана до національних сакральних цінностей (релігія, традиційна народна обрядовість, фольклор у цілому) та закорінення в етнокультурні архетипи, як джерела національної своєрідності; їхня адаптація до сучасності, індивідуальне трактування в духовно-енергетичному вимірі як імпульсів і орієнтирів до подальшого сенсожиттєвого наповнення буття нації.

– ідеал людської довершеності, що проявився у відкритості інтелекту й світосприйняття І. Франка, у його виходах на різні ділянки знань. Звідси,

на особистісному рівні присутні різнобічна компетенція й водночас постійне самовдосконалення, на громадському рівні – прагнення до просвітництва широких мас, альтруїстичне бажання ділитися знаннями.

– ідеал любові до людей – «до всіх, що ллють свій піт і кров, до всіх, яких гнетуть окупи» – єднався з любов'ю до України – рідної землі та, зокрема, до «малої батьківщини» – Підгір'я; його поезії притаманні «доведення» антиномій краси світу й природи та реального життя простих людей;

– ідеал коханої жінки. Ідеал дружини, як друга, одноступця та помічника, заснований на взаємній любові, описано І. Франком у його листах. Значно об'ємніший, завдяки власним переживанням, художній уяві та фантазії, ідеал недосяжної коханої отримав інші грані – поглиблені, загострені до містичної ірреальності – у «жмутках» «Зів'ялого листя».

Ці трансцендентні ідеали великою мірою наповнювали ціннісний світ І. Франка й зумовлювали його «вершинні переживання» (А. Маслоу), яскраво відображені, зокрема в поезії. Не лише креативними думками та емоціями, а й своїм життям він продукував ціннісні устої, граничні смисли й цілі для себе та інших. Здатність виходу у все вищі ціннісні сфери та за межі сучасної йому національної культури була його інспірацією й, водночас, самоствердженням через невичерпні можливості творчості та діяльності.

У **Розділі 2. «Життєтворчість Івана Франка крізь призму дотичності до національного хорового співу»** здійснено огляд життєвого шляху з метою виявлення контактів І. Франка з хоровим мистецтвом, а також з'ясовано відношення до цього мистецтва поета, письменника й науковця в його художній та науковій продукції.

У підрозділі 2.1. *Біографічні аспекти* вказано, що «перехресні стежки» І. Франка з українським хоровим співом беруть витoki з його дитинства та юності (запис весільного обряду, участь у святах зимово-новорічного циклу з їх особливою духовно-пісенною паралітургійною аурую тощо). Відтоді він прилучився до прадавніх етно-обрядових традицій та почав сприймати їх як архетипну складову української душі. Ще в сільській школі І. Франко розпочав навчання співу з вивчення Служби Божої, у Дрогобичі був учасником гімназійного хору, водночас співав в учнівському квітеті. Компетентність І. Франка в богослужбовому співі, що не раз проявлялася у зрілі роки, свідчить про глибоке пошанування сакральних цінностей народу й водночас багатовікової літургійної гілки національного хорового мистецтва. У Львові організував артистичну мандрівку студентів, до числа яких увійшов молодіжний хор товариства «Академічна громада».

Деталізуються інші факти особистої причетності І. Франка до гуртового співу, його співпраці з окремими композиторами, що мала своїм наслідком поповнення хорової творчості. І. Франко стояв біля витоків артистично-хорової діяльності в Галичині, що невдовзі набула організаційно-професійних форм завдяки появі хорового товариства «Боян» на початку 1890-х років.

У підрозділі 2.2. *Художня творчість (поезія, проза, драма)* висвітлюються літературно-естетичні вияви трактування І. Франком українського хорового співу. «Пісня» – у значенні музичного жанру та узагальненого символу поетичного вислову – частий гість у Франкових текстах. Можна диференціювати його розуміння «пісні» у її сольному та колективному (хоровому) різновидах. Сольний – це, насамперед, власний поетів спів (тобто поетична мова). Хоровий – найчастіше, традиційно-народний та богослужбовий, що репрезентується, зокрема, у низці віршів, поем, оповідань і повістей І. Франка (поезіях «Народна пісня», «Сучасна пісня», «Мій раю зелений», поемі «Панські жарти», окремих віршах із циклу «Веснянки»; повістях «Борислав сміється», «Основи суспільності», «Великий шум»; драмі «Учитель» та ін.).

Рядки з віршів і прози І. Франка розкривають бачення ним української хорової пісні, що «лунає» як голос народу в різноманітності інспірацій та функцій, з уст персонажів із різних соціальних прошарків і вікових груп. В якому б амплуа та історичному обрамленні вона не виступала, всюди відчувається її органічне злиття з життям українців. І. Франко акцентував на потужних комунікативних (інформативних, психологічно-сугестивних, морально-етичних) властивостях хорової пісні, а головне – на її духовно-об'єднуючій спроможності. Хорова пісня наділена письменником широким спектром дії, впливу, різноманітних призначень: від суспільно-політичного – до розважального, від учнівського – до побутового й трудового, ритуального як народно-обрядового (міфопоетичного), так і літургійного. Але всюди залишається чуттєво-онтологічним виразником душі народу – його психологічних і ментальних прикмет, етично-моральних засад і самобутньо-культурного обличчя.

У підрозділі 2.3. *Наукові та публіцистично-критичні праці* акумулюються висловлювання Франка-вченого й публіциста про українське хорове мистецтво. Хоча спеціальних праць із такою тематикою немає, проте його погляди й думки про цей феномен містяться в рецензіях, статтях і дослідженнях.

Прикметними є міркування про такі здатності пісень, як зворушення мас, наявність у пісенному змісті гасел і закликів, вираження відчуттів і сподівань великої кількості людей. Як науковець, він найбільше цікавився обрядовим хоровим фольклором – календарними зразками (особливо

колядками) й весільним циклом. І. Франко зауважив особливості зародження й відтворення обрядових пісенних зразків, у яких важливими чинниками виступають емоційна зарядженість загалу, спільність переживань і синкретичність їхніх пісенно-танцювально-пантомімічних виявів з елементами лірики, драми й епосу. Будучи знавцем у галузі духовної піснетворчості, планував дисертаційне дослідження з цієї проблематики, проте цей намір не вдалося реалізувати.

Крім того, за відсутності в той час професійних музичних критиків, І. Франко інколи рецензував хорові концертні виступи. В рецензіях, розвідках і статтях порушував багато актуальних питань, пов'язаних з українським хоровим співом, а саме з його генезою, історичним розвитком певних жанрів, значенням у духовному житті особистості, національно-суспільною роллю, якістю виконання, відповідністю репертуару, особливостями сприйняття (наприклад, катартичними моментами), трансцендентними прикметами тощо.

У **Розділі 3. «Хорова література на вірші Івана Франка»** подано аналіз показових творів різних жанрів і стилів у соціокультурному контексті епохи (кінець XIX – початок XX ст.).

У підрозділі 3.1. *Композиції українських композиторів, створені до 1956 року (100-ліття від дня народження І. Франка)* зосереджується увага на авторах Галичини, Буковини та Наддніпрянщини, як також на хоровій музиці радянських композиторів аж до періоду творчості «шістдесятників».

Розглянуто динаміку хорових озвучень Франкової поезії, перші зразки якої припали на 1880–1890-ті роки (О. Нижанківський, С. Воробкевич, В. Безкоровайний і М. Лисенко). Вагомим імпульсом до хорових інтерпретацій поезії І. Франка став ювілей його 25-літньої творчої та наукової праці (1898 р.). Приурочений до цієї дати чоловічий хор С. Воробкевича «Ой ти, дівчино, з горіха зерня» у галицькому «квартетному» стилі став типовим зразком того періоду, коли композитори-напіваматори із західноукраїнських теренів тільки починали освоювати складніші поетичні тексти й робити перші кроки у створенні художньо повноцінного хорового репертуару. Натомість С. Людкевич написав тоді хоровий твір з оркестром «Вічний революціонер», що став серйозним здобутком початкуючого композитора (ювіляр при цьому мав опосередковане відношення до вдосконалення твору).

Одноійменний мішаний хор М. Лисенка з'явився 1905 року, в період революційних подій у царській Росії. Вірш-гімн, за жанровим означенням поета, знайшов адекватне втілення в музиці та зайняв тривке місце серед низки подібних «емблематичних» українських пісень-гімнів. Трохи раніше М. Лисенко скомпонував мішаний хор із супроводом фортепіано

«Ой що в полі за димове?» на слова І. Франка. Композитору вдалося глибоко відчутти народний колорит вірша з циклу «Веснянки», що поєднується згідно тексту з обрядово-трудовими піснями, та застосувати етнохарактерні музично-хорові засоби зі свого боку.

Д. Січинський знайшов суголосні мотиви в обраних для хорової інтерпретації трьох віршах І. Франка («Пісне моя», «Даремне, пісне», «Непереглядною юрбою»). Образна семантика цих творів, що з'явилися на початку ХХ ст., балансує на межі пригнічення й відчаю, спричинених нещасливим коханням і поета, і композитора. Д. Січинському належить також хорова гармонізація пісні-маршу «Не пора», провідною ідеєю якого є національно-визвольні прагнення. Цей вірш, як і «Розвивайся ти, високий дубе» з циклу «Україна», що ліг в основу кантати К. Стеценка «Єднаймося» (1910), були заборонені в СРСР і не ввійшли до 50-томного зібрання творів І. Франка. Найбільшу кількість хорових прочитань поезії І. Франка – сімнадцять хорів і одну кантату – здійснив Я. Ярославенко (Вінцовський) з 1912 року й до кінця 1950-х років. Вдалою його композицією є «Сонце по небу колує» з жанровим окресленням «пластовий марш» (1913). Він написаний на основі вірша «В дорогу!», вміщеного І. Франком до опису «Українсько-руська студентська мандрівка літом 1884 р.», як епіграф до поетичної частини її програми.

В названих та інших хорових зразках кінця ХІХ – початку ХХ ст. визначилися такі провідні тематично-образні напрямки вибору Франкової поезії, як героїка та ідеал національної самостійності («Вічний революціонер», «Розвивайся ти, високий дубе»), трагічна самотність художника («Пісне моя», «Даремно, пісне», «Непереглядною юрбою») та фольклорні мотиви: від філософсько-громадянських («Ой, що в полі за димове?») – до особисто-інтимних («Ой ти, дівчино»).

У травні 1933 року, на урочистостях до відкриття надгробного пам'ятника на могилі І. Франка у Львові відбулася прем'єра хорового твору Н. Нижанківського «Наймит» для мішаного складу та соло сопрано без супроводу. Невдовзі до цього вірша звернувся С. Людкевич і скомпонував кантату для мішаного хору в супроводі оркестру – монументальний твір, приурочений до 25-ліття смерті І. Франка (1941). Вихід за межі минулих поразок і незадовільних існуючих умов до вартого народу гідного життя – такою є трансцендентна у своїй основі провідна думка, виражена взаємодією поетичного й музичних текстів обох композиторів. Ця ж дата стала творчим імпульсом для Б. Лятошинського (два мішані хори а capella), Ф. Надененка (хорова сюїта із трьох номерів) та Г. Верьовки (три мішані хори зі супроводом фортепіано).

У підрозділі 3.2. *Хорова творчість другої половини ХХ – початку ХХІ століття* досліджується подальший розвиток хорової франкіани.

100-річчя від дня народження Каменяра (1956 р.) викликало появу хорових циклів М. Вериківського («Весняна сюїта» для мішаного хору із супроводом фортепіано та І. Шамо (хорова сюїта із чотирьох частин). Названі твори позначені пошуками елементів нової музичної мови.

Особливо яскраві новації у плані різнобічної трансформації народно-пісенних джерел притаманні кантаті М. Скорика «Весна» (1960 р.), поява якої співпала з періодом політичною «відлиги» й здобутками митців-шістдесятників, зокрема зі стилістикою «нової фольклорної хвилі». Водночас цим твором, що спирається на Франкові поетичні «веснянки» (де саме жанрове визначення «програмує» гуртовий спів), М. Скорик задекларував свою громадянсько-демократичну позицію. У 1960–1970 рр. з'являються хорові інтерпретації психологічно-емоційної лірики І. Франка зі збірки «Зів'яле листя», зокрема, лірико-драматична хорова авторська знаменитого солоспіву («Ой ти, дівчино, з горіха зерна» А. Кос-Анатольського), камерно-інтимне трактування поетичної основи із застосуванням ефектів відлуння й фактурної просторовості («Чого являєшся мені у сні» В. Пучка), стилізація поліфонічних засобів протяжної народної пісні («Ой жалю мій, жалю» В. Воздвиженського) та ін.

До 125-ліття І. Франка (1981 р.) композитори різних регіонів України – В. Кирейко та М. Колесса обрали для хорового озвучення вірш «Товаришам із тюрми» (трохи раніше його хорові інтерпретації здійснили Я. Ярославенко та Ю. Корчинський). Цей вибір відповідав іманентному для радянської ідеології атеїстичному прочитанню змісту деяких поезій І. Франка. На противагу такій тенденції Л. Дичко створила хорову фантазію під власною назвою «Пісня» до вірша «Не винен я тому, що сумно співаю», що стала символічним уособленням теми підневільного стану митця в умовах тоталітарної держави.

У підрозділі порівнюються хорові інтерпретації вірша «Червона калино, чого в лузі гнешся» Б. Фільц (для жіночого хору зі супроводом фортепіано) та М. Ластовецького (для мішаного хору).

Святкування 150-літнього ювілею І. Франка відбулося в умовах незалежності нашої держави. Ювілей покликав до життя нові твори, серед яких масштабні й монументальні композиції: ораторія М. Волинського «Мойсей» і кантата В. Камінського «Благодатна пора наступає». В них актуалізовано Франкові ідеї єднання й духовного проводу народу.

Підрозділ 3.3. *Хорова франкіана композиторів західної діаспори* присвячено оглядові надбань українців зарубіжжя, що складають окрему сторінку хорової франкіани.

Підкреслено, що в композиціях О. Бобикевича («Розвивайся ти, високий дубе» для чоловічого хору зі супроводом фортепіано), М. Гайворонського («Три пісні» для чоловічого хору), Є.-О. Садовського («Пісня твоя»

для однорідного хору зі супроводом фортепіано) та інших домінують патріотичні й ностальгійні настрої. Це пояснюється, з одного боку, загальним емігрантським світовідчуттям, а з іншого – практично-ужитковими потребами українських спільнот у зв'язку з різноманітними національно-патріотичними святкуваннями. Кантата А. Гнатишина «Рука Івана Дамаскина» для мішаного хору, солістів та симфонічного оркестру частково відобразила релігійні риси світогляду І. Франка, а також власні сакральні-духовні інтенції композитора, зумовлені довголітньою диригентською працею з хором у церкві св. Варвари у Відні. Натомість представник молодшої генерації А. Легкий зосередився на поглибленні та загостренні тонких градацій емоційно-психологічного тону поетичних джерел.

Замилування віршами І. Франка спонукало композиторів як до залучення в інтонаційно-фактурну, ладо гармонічну і метроритмічну сфери національних хорових ідіом (у тому числі з використанням народно-обрядових і релігійних знаків-архетипів), так і у пошуку новітніх хорових засобів і технік для мистецького втілення синтезу й слова й музики.

У **Висновках** узагальнюються основні результати дослідження:

1. Вивчення основних музикознавчих праць Б. Кудрика, С. Людкевича, Я. Ярославенка, М. Загайкевич, А. Рудницького, Ю. Ясіновського, Т. Коноварт та ін., що публікувалися від 1936 року й дотепер, загострює потребу цілісного дослідження з проблематики зв'язків Івана Франка з українським хоровим мистецтвом. Водночас різноманітність аспектів такої проблематики (від простеження особистих контактів, художнього опису національних хорових традицій і науково-критичного їх осмислення І. Франком – до узагальнення, систематизації і аналізу хорових надбань українських композиторів на основі його поезій у соціокультурному контексті ХХ – початку ХХІ століть) дозволяє констатувати суттєвий вплив особистості та творчості І. Франка на українську хорову музику й виконавство. Необхідність такого дослідження зумовлюється ще й тим, що у літературознавчих працях останніх років, де знімаються штампи радянської доби, по-новому «прочитується» творчість Франка-поета, глибше розкриваються прикмети й тонкощі його індивідуального стилю. А новітні культурологічні напрацювання висвітлюють окреме місце Франка-мислителя в контексті формування української національної ідеї та модерної нації з самобутнім культурним обличчям.

2. Теоретико-методологічні засади дослідження сформовані на основі ідей провідних українських мистецтвознавців (С. Людкевич, Л. Пархоменко, Я. Якуб'як, Л. Кияновська та ін.) щодо вербально-музичного синтезу в хоровій творчості. Передумовою аналізу хорової музики стало студіювання літературознавчих і філософських джерел, а також житте-

пису, художніх творів, наукових, публіцистичних праць і епістолярію самого І. Франка. Це дало змогу увиразнити його світоглядні позиції, що своєрідно відзеркалилися на поетичній спадщині. Інтелектуально-філософська й водночас емоційно-психологічно насажена національними та загальнолюдськими гуманістичними ідеалами поезія І. Франка потребувала вдумливого підходу композиторів для втілення в хорових партитурах. Звернення до неї стало своєрідним випробуванням на зрілість творчого мислення, сприяло фаховому зростанню.

3. Причетність І. Франка до хорового співу з'ясована завдяки франкознавчій літературі та мемуаристиці. Зі шкільних років він співав у хорі літургійні і народні твори. Надалі спілкування з композиторами (О. Нижанківським, С. Людкевичем, Д. Січинським, М. Лисенком та ін.) вплинуло на більш ширше знайомство з хоровою творчістю, що було суголосним Франковій музичальності, любові до народної пісні. І. Франко брав участь у студентських просвітницьких мандрівках Галичиною, неодмінним супутником яких був хоровий спів; мав нагоду стати активним учасником весільного дійства, відвідував концерти. Все це доповнювалося глибоким переконанням в об'єднавчій силі хорового співу, в його відповідності етнічній ментальності. Літературно-художня спадщина І. Франка також дає переконливі свідчення подібного ставлення до хорового мистецтва. На сторінках творів І. Франка також «звучать» співанки-хроніки бориславських робітників, бойові пісні мужніх воїнів, монастирські та ритуально-язичницькі напиви, вечірні дівочі та учнівські (розважальні й шкільні) пісні. Окремі види хорового співу стали предметом поглиблених досліджень Франка-вченого, зокрема, зразки весільного обряду, духовні пісні. В наукових працях і публіцистиці він торкався й таких питань хорової музики, як її генеза, історичний розвиток і суспільно-виховна роль, давав оцінки окремим композиторам, творам, виконавській майстерності тощо.

4. Аналіз хорових композицій до поетичних текстів І. Франка соціокультурному та історико-політичному зрізі ХХ – початку ХХІ століть виявив певні закономірності динаміки цієї ділянки музичної творчості. Перші опуси з'явилися ще за його життя, з нагоди першого ювілею творчої діяльності. Йі надалі активізація звернень до Франкових віршів припадала на дати вшанування його пам'яті, причому від композиторів по обидва боки Дніпра (особливо плідними стали 1941, 1956, 1981 і 2006 роки). Важливу роль у музично-творчому процесі відіграли музикознавці, які постійно закликали до написання нових хорових творів з огляду на глибокий зміст поезії Каменяря. Лисенковий гімн «Вічний революціонер» і Стеценкова кантата «Єднаймося» на Наддніпрянщині, в Галичині «Вічний революціонер» С. Людкевича та кантата «Наймит» Н. Нижанківського

унаочнили спільні національно-визвольні інтенції української інтелігенції на початку ХХ ст. В радянській Україні заохочувалася тематика атеїзму І. Франка – тому такою популярністю користувався вірш «Товаришам із тюрми» (його обрали для своїх хорів Ю. Корчинський, В. Кирейко, Я. Ярославенко, М. Колесса). В той самий час Л. Дичко розкрила власну патріотично-етичну позицію через хорову фантазію («Пісня» на вірш із циклу «Скорбні пісні»), піднявши непросте питання усвідомлення митцем, обмеженим у творчості тиском зовнішніх обставин, своєї провини перед суспільством. В діаспорі, навпаки, підкреслювалася релігійність поета-мислителя (А. Гнатишин), а також продовжила хорове омузикалення заборонена в СРСР поезія «Розвивайся ти, високий дубе» (О. Бобикевич). Символом розкутості свідомості й сподівань на суспільні зміни в 1960 році (так звана «хрущовська відлига») стала кантата «Весна» М. Скорика. В незалежній Україні композитори знову пропагують через хорову музику Франкові ідеї єдності (В. Камінський) та духовного проводу народу (М. Волинський). Наскрізним домінуючим топосом хорової франкїани виступили поезії-веснянки «Гримить!» і «Розвивайся, лозо, борзо», що отримали найбільшу кількість інтерпретацій завдяки символічно-образному уособленню віковічних надій і очікувань народу на цивілізаційні перетворення, які б дали можливість Україні утвердитися в рівноправному колі європейських держав.

5. Жанрово-стильові модуси хорових творів на поезію І. Франка формувалися понад століття. Тому й окреслився доволі широкий жанровий діапазон: гімн, пісня-марш, веснянка або інша фольклорна стилізація, хоровий цикл, хорова сюїта, хорова фантазія, хорова мініатюра або п'єса (героїко-епічна, пейзажно-алегорична, монологічно-рефлексійна, лірико-психологічна, драматично-розповідна), кантата, ораторія. Ці жанрові типи втілювалися в різноманітних стильових напрямках, починаючи від «квартетного стилю» *Liedertafel* (С. Воробкевич, Я. Ярославенко), через постромантичні «прочитання» (К. Стеценко, М. Вериківський, Г. Верьовка, І. Шамо, А. Гнатишин), імпресіоністичні та експресіоністичні риси письма С. Людкевича – до неоромантизму Л. Дичко і Б. Фільц, неофольклоризму М. Ластовецького, постмодерністичних трактувань поетичного першоджерела В. Камінським, М. Скориком та А. Легким. Вірші І. Франка давали поштовх до оновлення та інтелектуалізації музичної мови, запровадження неординарних композиційних і фактурних прийомів. Та одним із головних чинників інтерпретації було й залишається намагання відтворити композиторами те багатство думок, почуттів та ідеалів, висловлене у багатогранній спадщині генія.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

1. Немцова Л. Хорові твори на вірші Івана Франка у фокусі музикознавчої думки / Лілія Немцова // Мистецтвознавчі записки. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ : Міленіум, 2013. – Вип. 23. – С. 222–226.
2. Немцова Л. Хорові трансценденції Станіслава Людкевича в соціокультурному контексті епохи / Лілія Немцова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Мистецтвознавство / [за ред. О. С. Смоляка]. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – № 3. – С. 36–42.
3. Немцова Л. Українська хорова пісня в художній прозі Івана Франка / Лілія Немцова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Мистецтвознавство / [за ред. О. С. Смоляка]. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. – № 3. – С. 114–120.
4. Niemcova Lilia. Problematyka wykonawstwa chóralnego w krytycznych muzyko-logicznych pracach Stanisława Ludkewycza / Lilia Niemcova // Musica Galiciana. Kultura muzyczna Galicji w kontekście stosunków polsko-ukraińskich – T. XIV. – Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2014.– P. 415–425.
5. Немцова Л. Кантата Андрія Гнатишина «Рука Івана Дамаскина» на текст легенди Івана Франка: особливості втілення поетичного першоджерела / Лілія Немцова // Вісник Прикарпатського університету ім. В. Стефаника. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ, 2015. – Вип. 30–31, ч. II. – С. 171–175.
6. Немцова Л. Проблематика хорового виконавства у світлі музикознавчо-критичних праць Станіслава Людкевича / Лілія Немцова // Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство. – Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ : Міленіум, 2016. – Вип. 1(6). – С. 220–225.
7. Немцова Л. Філософські засади культуротворчості українського хорового мистецтва / Лілія Немцова // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-гуманітарні дисципліни у творчому ВНЗ: проблеми міждисциплінарних зв'язків у сучасному науковому дискурсі» (Луганськ, 16–17 лютого 2012). – Луганськ : Видавництво ЛДІКМ, 2012. – С. 249–251.
8. Немцова Л. Українська хорова пісня у поетичній творчості Івана Франка / Лілія Немцова // Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції 25–26 жовтня «Хорове мистецтво науково-

- практичної конференції. – Дрогобич: Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка, 2013. – С. 150–153.
9. Немцова Л. Українське хорове мистецтво у критично-публіцистичній спадщині І.Франка / Лілія Немцова // Мистецька культура: історія, теорія, методологія : тези доповідей Міжнародної наукової конференції (Львів 28 листопада 2014). – Львів : ЛННБ України ім. В.Стефаника, 2014. – С. 86–88.
10. Немцова Л. Динаміка звернень до поезії Івана Франка в українській хоровій музиці ХХ–ХХІ ст. / Лілія Немцова // Мистецька освіта в культурному просторі України ХХІ ст.. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції Київ, Одеса, 28–30 квітня 2015 р. – Київ : НАКККіМ, 2015. – С. 301–303.

АНОТАЦІЯ

Немцова Л. О. Хорова франкіана: соціокультурний та жанрово-стильовий виміри. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. – Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка, Міністерство культури України. – Львів, 2017.

В роботі системно досліджено зв'язки І. Франка з українським хоровим мистецтвом у біографічному, художньо-творчому та науково-публіцистичному аспектах. Особистість, літературна творчість і наукова діяльність І. Франка стали потужними стимулюючими чинниками для професіоналізації музичної культури Галичини в цілому й, зокрема, у підвищенні фахової майстерності хорової музики, зростанні рівня хорового виконавства, активізації дослідницько-критичної ділянки щодо творчої хорової продукції та проблем її інтерпретації.

Здійснено проєкцію світоглядних ідеалів і ціннісних настанов І. Франка та його думок про роль поета й поезії у суспільних перетвореннях на поетичну спадщину, зразки якої лягли в основу хорових творів.

Аналіз показових хорових творів композиторів материкової України та західної діаспори на слова І. Франка засвідчив вплив соціокультурних координат кінця ХІХ – початку ХХІ століть на вибір текстів і на способи їхнього втілення. Популярність тої чи іншої поетичної тематики варіювалася в залежності від історико-політичних обставин, та провідною залишалася національно-визвольна ідея. В підходах до Франкової поезії помітні доволі часті випадки її коригування, переважно оправдані худож-

нім задумом. Хорові композиції на вірші І. Франка демонструють широту жанрового спектру та різноманітність стильових векторів.

Ключові слова: поет, композитор, поезія, хоровий твір, хорове мистецтво, соціокультурний контекст, жанрово-стильовий вимір.

АННОТАЦІЯ

Немцова Л. О. Хоровая франкиана : соціокультурное и жанрово-стильовое измерения. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.03 – Музыкальное искусство. – Львовская национальная музыкальная академия им. Н. В. Лысенко, Министерство культуры Украины. – Львов, 2017.

В работе исследуются связи И. Франко с украинским хоровым искусством в биографическом, художественно-творческом и научно-публицистическом аспектах. Личность, литературное творчество и научная деятельность И. Франко стали мощными стимулирующими факторами для профессионализации музыкальной культуры Галичины в целом и, в частности, в повышении мастерства хоровой музыки, росте уровня хорового исполнительства, активизации исследовательско-критического поприща относительно творческо-хоровой продукции и её интерпретации.

Осуществлена проекция мировоззренческих идеалов, ценностных установок И. Франко и его мыслей о роли поэта и поэзии в общественных преобразованиях на поэтическое наследие, отдельные образцы которого стали основой хоровых произведений.

Анализ показательных хоровых опусов композиторов материковой Украины и диаспоры на слова И. Франко свидетельствует о влиянии социокультурных координат конца XIX – начала XXI века на выбор текстов и на способы их воплощения. Популярность той или иной поэтической тематики варьировалась в зависимости от историко-политических условий, но доминирующей оставалась национально-освободительная идея. В подходах к поэзии И. Франко заметны довольно частые случаи её корегирования, преимущественно оправданные художественным замыслом. Хоровые композиции на стихи И. Франко демонстрируют широту жанрового спектра и разнообразие стилевых векторов.

Ключевые слова: поэт, композитор, поэзия, хоровое произведение, хоровое искусство, соціокультурний контекст, жанрово-стильовое измерение.

ABSTRACT

Nemtsova L. O. Choral Frankiana: sociocultural and genre-stylistic dimensions. – Manuscript.

Thesis for Candidate degree in Arts. Specialization 17.00.03 – Musical art. – M. Lysenko Lviv National Music Academy, Ministry of Culture of Ukraine. Lviv, 2017.

The thesis is investigating the links connecting Ivan Franko with the Ukrainian choral art in respect of the biographical, artistic –creative and scientific-journalistic aspects. Having analyzed the sources of historical and theoretical musicology in connection with the issue, we may state that such investigation has not been done before. Special attention is drawn to the personal participation of Ivan Franko in the choral singing and creativity. It is also noted that his poetry, prose and dramatic works are instinct with the numerous artistic and aesthetic representations of the national choral traditions (ritual and liturgical), as well as with the other types of choral singing (which used to be in the national everyday life and holidays and had various social and cultural functions). It is marked an interest, which the scientist had in such issues as the beginnings of choral singing, its influence on masses, consolidation and cathartic possibilities, choral work evaluation, etc. Personality, creative writing, social and scientific activity of Ivan Franko have become the powerful factors contributing to professionalization of the musical culture in Halychyna, in general, and improvement of the choral art experience, the growth of choral singing level, activation of the research and critical field as to the choral artistic works and their interpretation in particular.

We have summed up the worldview ideals and values of Ivan Franko on the basis of his literary and philosophical works, blocks of correspondence as well as using research literature about him. Such ideals are connected with the national independence of Ukraine, the cultural progress of the nation, human self-improvement, love for humankind, for woman he loved. These are his thoughts about the role of a poet and poetry in general, in social transformation, changes in people's life for the better. In the thesis the determined ideals and values are projected on the poetic heritage, some examples of which formed the basis of the choral compositions of Ukrainian composers. Such categories as transcendence and axiologiness allow us to clarify that philosophical content of Ivan Franko's poetry includes national and cultural archetypes on the one hand, and intentions to create the modern Ukrainian nation on other hand.

The analysis of the significant choral composition on Ivan Franko's lyrics, which have been created by the composers of the Mainland Ukraine and Ukrainian Diaspora, acknowledges the influence of socio-cultural and political coordinates of the end 19th – beginning of 21st centuries made on the selection

of texts and methods of their performance. The popularity of one or another poetic subject matter varied depending on the socio-political conditions, but the national liberation idea has been already the dominant for composers. In approaches to Ivan Franko's poetry we may notice quite often entering of adjustments and subjection to the purely musical laws and it can be justified by the aesthetic and artistic conception in the most cases. We may even identify some evolution of the attitude to the poetic original in the direction of more careful "reading" of its details by means of dynamic and agogical connotations, various articulation, timbre differentiation of the sections, richness of the harmonic basis and methods of performance, including polyphonic and homophonic methods, introduction of solo episodes, etc. We have underlined the role of the poet-thinker's jubilee and memorable dates both in the development of musical creative process and in the revival of musicological investigations.

Choral songs on Ivan Franko's poetry show the breadth of genre palette and a variety of stylish vectors. While setting the poetry to music the composers had to be guided by the typical national lexicon of the previous centuries and look for the advanced choral methods and writing techniques in order to conduct convincing synthesis of words and music.

Compositional and dramaturgic solutions are often grounded on intonation and semantic reminiscences of other choral works as well as on the lexical and poetic structure of the poems. In general, Ivan Franko's poems gave an impetus to the renewal and intellectualization of the musical language to the composers of different generations. But one of the main factors of the interpretation has been and remains spiritual and ethic correspondence to the genius's thoughts, feelings and transcendental ideals which he expressed in his many-sided legacy.

Key words: poet, composer, poetry, choral work, choral art, choral texture, sociocultural context, genre and stylistic dimension.

Підписано до друку 16.01.2017.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,16.
Наклад 100 прим. Зам. № 50.

Видавець і виготовлювач – ФОП Тетюк Т. В.
Свідоцтво серія ЛВ № 80 від 11.09.2013 р.
м. Львів, пр. Червоної Калини, 115
тел.: (093) 464-3063